

כיתות ד-ו
פרשת ויגש

יום א

יח) וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר בֵּי אֲדָנִי יְדַבֵּר נָא עִבְדְּךָ דְבַר בְּאֲזְנֵי אֲדָנִי וְאֵל יַחַר אָפֶיךָ
בְּעִבְדְּךָ כִּי כְמוֹךָ כִּפְרַעְהָ: (יט) אֲדָנִי שְׁאַל אֶת עִבְדִּי לְאֹמֶר הֲיֵשׁ לָכֶם אָב אוֹ אַח: (כ)
וְנֹאמֶר אֶל אֲדָנִי יֵשׁ לָנוּ אָב זָקֵן וַיֵּלֶד זְקֵנִים קָטָן וְאָחִיו מִתּוֹ וַיִּנְתֵּר הוּא לְבַדּוֹ לְאֹמוֹ
וְאָבִיו אָהָבוֹ:

רש"י

יח) ויגש אליו וגו'. דבר באזני אדני - יכנסו דברי באזניך:

ואל יחר אפך - מכאן אתה למד שדבר אליו קשות:

כי כמוך כפרעה - חשוב אתה בעיני כמלך זה פשוטו. ומדרשו, סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה
פרעה על ידי זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה. דבר אחר מה פרעה גוזר ואינו מקיים, מבטיח
ואינו עושה, אף אתה כן, וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינך עליו. דבר אחר כי כמוך כפרעה
אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדוניך:

יט) אדני שאל את עבדיו - מתחלה בעלילה באת עלינו, למה היה לך לשאול כל אלה, בתך היינו
מבקשים, או אחותנו אתה מבקש, ואף על פי כן ונאמר אל אדוני, לא כחדנו ממך דבר:

כ) ואחיו מת - מפני היראה היה מוציא דבר שקר מפיו. אמר אם אומר לו שהוא קיים, יאמר
הביאוהו אצלי:

לבדו לאמו - מאותו האם אין לו עוד אח:

שאלות

- ❖ מנין שיהודה דבר עם יוסף בתקיפות?
- ❖ רש"י בדיבור המתחיל " כי כמוך כפרעה" כותב 4 פירושים בחר 2 וכתוב אותם.
- ❖ מדוע השאלות שיוסף שואל את אחיו אודות המשפחה נראות ליהודה כשאלות לא שייכות?
- ❖ יהודה שיקר. מה השקר, מדוע שיקר?
- ❖ * ל"בדו לאמו - מאותו האם אין לו עוד אח": מי היא האם ומי הוא האח?

(כא) ותאמר אל עבדיך הורדהו אלי ואשימה עיני עליו : (כב) ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעזוב את אביו ועזב את אביו ומת : (כג) ותאמר אל עבדיך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תספון לראות פני : (כד) ויהי כי עלינו אל עבדיך אבי ונגד לו את דברי אדני : (כה) ויאמר אבינו שבו שברו לנו מעט אכל : (כו) ונאמר לא נוכל לרדת אם יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו : (כז) ויאמר עבדיך אבי אלינו אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי : (כח) ויצא האחד מאתי נאמר אך טרף טרף ולא ראיתיו עד הנה : (כט) ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון והורדתם את שיבתי ברעה שאלה : (ל) ועתה כבאי אל עבדיך אבי והנער איננו ונפשו קשורה בנפשו : (לא) והיה כראותו כי אין הנער ומת והורידו עבדיך את שיבת עבדיך אבינו בגיון שאלה : (לב) ועתה ישב נא עבדיך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל עם אחיו : (לד) כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי :

רש"י

(כב) ועזב את אביו ומת - אם יעזוב את אביו דואגים אנו שמא ימות בדרך, שהרי אמו מתה בדרך :

(כט) וקרהו אסון - שהשטן מקטרג בשעת הסכנה :

והורדתם את שיבתי וגו' - עכשיו כשהוא אצלי אני מתנחם בו על אמו ועל אחיו, ואם ימות זה דומה עלי ששלתן מתו ביום אחד :

(לא) והיה כראותו כי אין הנער ומת - אביו מצרתו :

(לב) כי עבדך ערב את הנער - ואם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי, הם כולם מבחוץ, אבל אני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בשני עולמות :

(לג) ישב נא עבדיך וגו' - לכל דבר אני מעולה ממנו, לגבורה, ולמלחמה, ולשמש :

שאלות

- ❖ " ועזב את אביו ומת" מי ימות?
- ❖ מדוע יעקב חושש שיקרה לבנימין אסון בדרך?
- ❖ מדוע יהודה מנהל את המשא ומתן עם יוסף אע"פ שהוא לא הבכור?
- ❖ "מנודה בשני עולמות" איזה עולמות?
- ❖ במה יהודה עדיף על בנימין?

(א) ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתנדע יוסף אל אחיו : (ב) ויתן את קלו בבכי וישמעו מצרים וישמע בית פרעה : (ג) ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו : (ד) ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ונגשו ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אתי מצרימה : (ה) ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנחיה כי למחיה שלחני אלהים לפניהם :

רש"י

(א) ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים - לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהודעו להם :

(ב) וישמע בית פרעה - ביתו של פרעה, כלומר עבדיו ובני ביתו. ואין זה לשון בית ממש אלא כמו (תהלים קטו יב) בית ישראל, (מלכים א' יב כא) בית יהודה מיישנוד"א בלע"ז [בני הבית] :

(ג) נבהלו מפניו - מפני הבושה :

(ד) גשו נא אלי - ראה אותם נסוגים לאחוריהם, אמר עכשיו אחי נכלמים, קרא להם בלשון רכה ותחנונים, והראה להם שהוא מהול :

(ה) למחיה - להיות לכם למחיה :

שאלות

- ❖ מדוע מבקש יוסף מן המצרים לצאת מהחדר כאשר מתודע אל אחיו?
- ❖ מה המשמעות של "בית" בפסוק ב?
- ❖ רש"י מביא עוד 2 דוגמאות למשמעות זו של בית. רשום אותם
- ❖ רש"י אומר שאחי יוסף נסוגו אחור, מנין הסיק זאת רש"י?
- ❖ איך הוכיח יוסף לאחיו שהוא יהודי?

כיתות ד-ו
יום ד

(ז) וַיִּשְׁלַחֵנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם לְשׁוּם לָכֶם שְׂאֲרִית בְּאֶרֶץ וּלְהַחֲיוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה:
 (ח) וְעַתָּה לֹא אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הֲנֵה כִּי הֶאֱלֵהִים וַיִּשְׁימֵנִי לְאָב לְפָרְעָה וּלְאֲדֹן לְכָל
 בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם: (ט) מָהָרוּ וְעָלוּ אֶל אָבִי וְאִמְרְתֶם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵךְ
 יוֹסֵף שְׁמֵנִי אֱלֹהִים לְאֲדֹן לְכָל מִצְרָיִם רְדֵה אֵלַי אֶל תַּעֲמֹד: (י) וַיִּשְׁבֹּת בְּאֶרֶץ גִּשְׁן
 וְהָיִיתָ קְרוֹב אֵלַי אֶתְּהָ וּבְנֵיךָ וּבְנֵי בְנֵיךָ וְצִאֲנֶךָ וּבְקֶרְנְךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ: (יא) וְכַלְפַּלְתִּי אֹתְךָ
 שָׁם כִּי עוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן תִּוְרַשׁ אֶתְּהָ וּבֵיתְךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ: (יב) וְהֵנָּה עֵינֵיכֶם
 רְאוּת וְעֵינֵי אַחִי בְּנִימִין כִּי פִי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם: (יג) וְהַגְדַּתְּם לְאָבִי אֵת כָּל כְּבוֹדִי
 בְּמִצְרָיִם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר רָאִיתֶם וּמְהֻרָתֶם וְהוֹרְדַתְּם אֵת אָבִי הֲנֵה: (יד) וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרָיו
 בְּנִימִן אָחִיו וַיִּבְכֶּה וּבְנִימִן בָּכָה עַל צַוְאָרָיו: (טו) וַיִּנָּשֶׁק לְכָל אָחָיו וַיִּבְכֶּה עֲלֵהֶם וְאַחֲרַי כֵּן
 דִּבְרוּ אָחִיו אֹתוֹ:

רש"י

(ו) כי זה שנתים הרעב - עברו משני הרעב:

(ח) לאב - חבר ופטרונו:

(ט) ועלו אל אבי - ארץ ישראל גבוה מכל הארצות:

(יא) פן תורש - דלמא תתמסכן, לשון (שמואל א' ב' ז) מוריש ומעשיר:

(יב) והנה עיניכם רואות - בכבודי, ושאני אחיכם, שהרי אני מהול ככם. ועוד כי פי המדבר אליכם
בלשון הקודש:

ועיני אחי בנימין - השוה את כולם יחד לומר שכשם שאין לי שנאה על בנימין אחי, שהרי לא היה
במכירתו, כך אין בלבי שנאה עליכם:

(יד) ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך - על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן
ליחרב:

ובנימין בכה על צוואריו - על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב:

(טו) ואחרי כן - מאחר שראוהו בוכה ולבו שלם עמהם:

דברו אחיו אתו - שמתחלה היו בושים ממנו:

שאלות

- ❖ איך מבאר רש"י את המושג "אב לפרעה"?
- ❖ מנין שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות?
- ❖ *** "פן תורש" מה שורש המילה "תורש"?
- ❖ מה הם שני הסימנים בהם משתמש יוסף להוכיח שהוא אחיהם?
- ❖ צווארי בנימין בלשון רבים בנימין בכה על צוואריו. על מה בכו האחים יוסף ובנימין?

יום ה

(טז) והקול נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף וייטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו :
(יז) ניאמר פרעה אל יוסף אמר אל אחיך זאת עשו טענו את בעיניכם ולכו באו ארצה
כנען : (יח) וקחו את אביכם ואת בתיכם ובאו אלי ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים
ואכלו את חלב הארץ : (יט) ואתה צויתה זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות
לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם ובאתם : (כ) ועינכם אל תחס על כליכם כי טוב
כל ארץ מצרים לכם הוא : (כא) ויעשו כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות על פי
פרעה ויתן להם צדה לדרך :

רש"י

(טז) והקול נשמע בית פרעה - כמו בבית פרעה, וזהו לשון בית ממש :

(יז) טענו את בעיניכם - תבואה :

(יח) את טוב ארץ מצרים - ארץ גושן. ניבא ואינו יודע מה ניבא, סופם לעשותה כמצולה שאין בה
דגים :

חלב הארץ - כל חלב לשון מיטב הוא :

(יט) ואתה צויתה - מפי לומר להם :

זאת עשו - כך אמור להם שברשותי הוא :

(כג) שלח כזאת - כחשבון הזה. ומהו החשבון, עשרה חמורים וגו' :

מטוב מצרים - מצינו בתלמוד ששלח לו יין (ישן) שדעת זקנים נוחה הימנו. ומדרש אגדה גריסין
של פול :

בר ולחם - כתרגומו :

ומזון - ליפתן :

(כד) אל תרגזו בדרך - אל תתעסקו בדבר הלכה שלא תרגז עליכם הדרך. דבר אחר אל תפסיעו
פסיעה גסה והכניסו חמה לעיר. ולפי פשוטו של מקרא יש לומר לפי שהיו נכלמים היה דואג שמא
יריבו בדרך על דבר מכירתו להתווכח זה עם זה ולומר על ידך נמכר, אתה ספרת לשון הרע עליו
וגרמת לנו לשנאתו

שאלות

- ❖ מה המשמעות של בית פרעה בפסוק טז?
- ❖ מה הוא האיזור הטוב של מצרים?
- ❖ מה הוא "חלב"?
- ❖ מה שלח יוסף לאביו לפי רש"י ולפי מדרש אגדה?
- ❖ " אל תרגזו בדרך " מדוע יש חשש שירגזו? (3 הסברים) איזה מהם נראה לך ביותר?